MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ Muistio Liite 1

Neuvotteleva virkamies 25.3.2021

Tapio Hakaste

KALASTUKSESTA TENOJOEN VESISTÖSSÄ SUOMEN JA NORJAN VÄLILLÄ TEHDYN SOPIMUKSEN KALASTUSSÄÄNTÖÖN VUODELLE 2021 TEHTÄVIEN POIKKEAVIEN MÄÄRÄYSTEN VOIMAANSAATTAMISEN MÄÄRÄAJAN PIDENTÄMISESTÄ VUONNA 2021 SOPIMINEN; VALTUUTUS NOOTTIENVAIHDON SUORITTAMISEEN

Suomen tasavallan hallituksen ja Norjan kuningaskunnan hallituksen välillä solmittu sopimus kalastuksesta Tenojoen vesistössä (SopS 41 ja 42/2017) tuli voimaan 1 päivänä toukokuuta 2017.

Sopimuksen toimeenpanoon kuuluu vuosittain se, että osapuolet arvioivat tarvetta sopia kalastusäännöstä poikkeavista määräyksistä sopimuksen 6 artiklan mukaisesti. Sopimuksen 7 artiklan 3 kohdan mukaan arviointi on toteutettava sellaisena ajankohtana, että poikkeavat määräykset voivat tulla voimaan viimeistään sen vuoden huhtikuun 1 päivänä, jolloin poikkeavat määräykset tulevat voimaan.

Vuosien 2019 ja 2020 lohen nousuvaellukset Pohjois-Atlantilla ja myös Tenojoella ovat olleet kuitenkin poikkeuksellisen heikkoja. Tenojokeen yhteensä nouseva lohimäärä oli vuonna 2020 alle puolet vuoden 2018 nousumäärästä, mitä myös pidettiin tuolloin alhaisena. Muutos näyttää liittyvän ympäristötekijöihin, lähinnä lohen eloonjääntiin, kun vaelluspoikaset (smoltit) siirtyvät joesta meriympäristöön. Lisäksi heikon emokannan seurauksena syntyvään harvaan poikaskantaan kohdistuu jokivaiheessa suhteellisesti voimakkaampi saalistus petojen taholta sekä muiden lajien kilpailua. Heikentynyt merieloonjääntі viime vuosina näkyy myös seurannassa, missä on voitu verrata Utsjoesta merivaellukselle lähteneiden smolttien määrää palaavien yhden merivuoden lohien määrään.

Havaittu tilanne edellyttää, että kalastuksen aiheuttamaa kuolevuutta vähennetään Tenojoella kalastussopimuksen edellyttämällä tavalla, mutta vielä tavanomaisista toimista huomattavasti voimakkaammin. Sopimuksen 6 artiklan lisäksi myös sopimuksen artikla 16, toimet erityistilanteissa voivat tulla sovellettavaksi. Akuutin tilanteen vuoksi Suomen maa- ja metsätalousministeriö ja Norjan ilmasto- ja ympäristöministeriö eivät ole voineet sopia vuotta 2021 koskevista kalastusmääräyksistä niin ajoissa, että ne voitaisiin saattaa voimaan huhtikuun 2021 alkuun mennessä, vaan määräysten voimaansaattamiseen tarvitaan lisäaikaa.

Suomen ja Norjan osapuolet ovat katsoneet, että Teno-sopimuksen 7 artiklan 3 kohdassa tarkoitetusta määräajasta poikkeamisesta vuonna 2021 voitaisiin sopia osapuolten välillä noottienvaihdolla tehtävällä sopimuksella. Noottienvaihdolla sovittaisiin, että vuoden 2021 kalastussääntöön tehtäviä poikkeuksia koskeva pöytäkirja saatettaisiin voimaan viimeistään 1 päivänä toukokuuta 2021. Hallituksen esityksessä eduskunnalle kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta sekä kalastuslain muuttamisesta (HE 239/2016 vp, s. 80) on katsottu, että Teno-sopimuksen 6 ja 7 artikla kuuluvat lainsäädännön alaan. Kyseiset määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan kuitenkin vain siltä osin kuin niissä määrätään sopimusvallan delegoinnista. Näin ollen 7 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu määräaikaa koskeva yksittäinen määräys ei kuulu lainsäädännön alaan ja siitä poikkeaminen noottienvaihdolla ei edellytä eduskunnan hyväksyntää. Tasavallan presidentti voi päättää valtuutuksesta tehdä noottienvaihdolla sopimus ja noottien vaihdolla tehty sopimus voidaan myöhemmin saattaa voimaan valtioneuvoston asetuksella. Maa- ja metsätalousministeriö on asian valmistelun aikana ollut yhteydessä ulkoasiainministeriöön ja oikeusministeriöön. Asian hyvin kiireellisen aikataulun takia varsinaista lausuntokierrosta noottienvaihdon tekemisestä ei ole ollut mahdollista järjestää.

Maa- ja metsätalousministeriö on kuitenkin neuvotellut asiasta Saamelaiskäräjien kanssa sekä kuullut sopimuksen 6 artiklan mukaisiin neuvotteluihin osallistuneita Tenon kalatalousalueen edustajia sekä Tenon kalastussääntöneuvotteluja varten asetetun neuvotteluvaltuuskunnan jäseniä. Sopimuksen 6 artiklan

mukaisesti tehtävistä poikkeuksista on tarkoitus kuulla saamelaiskäräjiä neuvottelun lopputuloksesta saamelaiskäräjälain (974/1995) 9 §:n mukaisesti sekä järjestää lausuntokierros kuten on menetelty vuosittain normaalin aikataulun puitteissa. Saamelaiskäräjät sekä Tenon kalatalousalueen edustajat ovat painottaneet, että lisäajan tulisi olla mahdollisimman lyhyt ja kalastusta koskeva ratkaisu tulisi saada neuvoteltua mahdollisimman pian. Noottien valmistelussa on kuitenkin käynyt ilmi, että Norjassa sopimisen edellyttämää kuulemista varten on varattava riittävästi aikaa, mikä helpottaa kuulemisen järjestämistä myös Suomessa. Tästä syystä noottienvaihdolla pöytäkirjan voimaansaattamisen aikarajaksi esitetään 1. päivää toukokuuta, eikä aikataulun lyhentäminen ole mahdollista.

Edellä olevan perusteella esitetään, että Tasavallan Presidentti valtuuttaa suurlähettiläs Mikael Antellin tai hänen estyneenä ollessaan lähetystöneuvos Ann-Mari Fröbergin sopimaan noottienvaihdolla Suomen tasavallan hallituksen ja Norjan kuningaskunnan hallituksen välillä kalastuksesta Tenojoen vesistössä tehdyn sopimuksen 7 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun, poikkeavien määräyksien voimaantulolle asetetun määräajan pidentämisestä 1 päivään toukokuuta 2021.